

ПІВДЕННОУКРАЇНСЬКІ НАУКОВІ СТУДІЇ

ЗБІРНИК МАТЕРІАЛІВ

**VIII Всеукраїнська
конференція здобувачів вищої освіти і молодих
учених**

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

ДЕРЖАВНИЙ ЗАКЛАД
«ПІВДЕННОУКРАЇНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ
ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ К. Д. УШИНСЬКОГО»

*Кафедра філософських і соціологічних студій та
соціокультурних практик*

Співорганізатори:

Південно-Українське відділення
Соціологічної асоціації України
Національний університет «Одеська політехніка»
Національний університет «Чернігівська політехніка»
Національний технічний університет
«Дніпровська політехніка»
Міжнародний університет

ЗБІРНИК МАТЕРІАЛІВ

**VIII Всеукраїнська конференція здобувачів
вищої освіти і молодих учених
«ПІВДЕННОУКРАЇНСЬКІ
НАУКОВІ СТУДІЇ»
(17-19 листопада 2025 року)**

Одеса, 2025

УДК 001.895:005.8(082)
ББК 60я431

*Рекомендовано до друку Вченою радою Університету Ушинського
протокол № 7 від 09 грудня 2025 року*

Південноукраїнські наукові студії: збірник матеріалів VIII Всеукраїнської конференції здобувачів вищої освіти і молодих учених (Одеса, 17–19 листопада 2025 р.) / ДЗ «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського», кафедра філософських і соціологічних студій та соціокультурних практик; Південно-Українське відділення Соціологічної асоціації України, Нац. ун-т «Одеська політехніка», Нац. ун-т «Чернігівська політехніка», НТУ «Дніпровська політехніка», Міжнародний університет; відп. ред. та укладач: Петінова О. Б. Одеса: ПНПУ імені К. Д. Ушинського, 2025. 336 с.

Рецензенти:

кандидатка філософських наук, доцентка, доцентка кафедри філософії, історії та політології
Національного університету «Одеська політехніка» *Наталія РИБКА*

кандидатка політичних наук, доцентка, доцентка кафедри мистецтвознавства та загальногуманітарних дисциплін Міжнародного університету *Юлія МЕЛЬНИК*

У Збірнику матеріалів VIII Всеукраїнської конференції здобувачів вищої освіти і молодих учених «Південноукраїнські наукові студії» представлено напрацювання учасників із різних регіонів України, об'єднаних спільною метою – осмислення сучасних наукових викликів та пошук інноваційних рішень у міждисциплінарному просторі. Конференція організована Державним закладом «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського» за участю кафедри філософських і соціологічних студій та соціокультурних практик, у співпраці з Південно-Українським відділенням Соціологічної асоціації України та провідними університетами країни – ЗВО-партнерами.

Матеріали збірника охоплюють широке коло тем, що відповідають актуальним потребам сучасного суспільства й науки. Серед них: трансформації українського соціуму, культурні та історичні процеси в контексті суспільно-політичних змін, філологічні студії в умовах цифровізації, розвиток креативних індустрій, філософія бізнесу та етичні виміри інновацій, екологічна філософія й концепції сталого розвитку, сучасні підходи до філософії здоров'я, інновації в освіті, проблеми політики та суспільного розвитку, а також виклики, пов'язані з критичним мисленням і логічною культурою XXI століття.

Збірник відображає високий рівень наукових досліджень молодих учених, сприяє розвитку міжвузівської наукової співпраці та формує простір для конструктивного діалогу між представниками різних освітніх і наукових галузей. Матеріали конференції можуть бути корисними для дослідників, викладачів, здобувачів освіти, а також фахівців, що працюють у сфері соціальних, гуманітарних та освітніх наук.

Матеріали подано в авторській редакції. За зміст та достовірність наведених фактів, цитат і даних відповідальність несуть автори.

© ДЗ «ПНПУ імені К. Д. Ушинського», 2025

© Авторів матеріалів, 2025

Балінський Артем РОЛЬ НАРОДНОГО РУХУ УКРАЇНИ У ПРОГОЛОШЕННІ НЕЗАЛЕЖНОСТІ (1989–1991 рр.).....	80
Боднарчук Катерина ЦІННОСТІ ТА СОЦІАЛЬНІ ПЕРЕТВОРЕННЯ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ.....	85
Васильєва Лариса МІЖ ЗАКОНОМ І БЛАГОДАТТЮ: ФЕМІНІСТИЧНА АНТРОПОЛОГІЯ ЄВАНГЕЛЬСЬКОЇ ТРАНСФОРМАЦІЇ ЖІНОЧОГО СТАТУСУ ЯК ПРАВОНАСТУПНИЦЯ-НОВАТОР АНТИЧНИХ ДОГМ.....	88
Зозулик Анастасія ПОКРОВА ПРЕСВЯТОЇ БОГОРОДИЦІ ЯК ДУХОВНИЙ СИМВОЛ КОЗАЦТВА.....	92
Ілечко Софія КУЛЬТУРА ЯК ФУНДАМЕНТАЛЬНА СКЛАДОВА ТА ЗАСІБ ВИРАЖЕННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ (НА ПРИКЛАДІ УКРАЇНСЬКОЇ КУЛЬТУРИ XVII СТ.).....	94
Омельченко Дмитро НАРАТИВ У СУЧАСНИХ ІДЕОЛОГІЯХ.....	97
Мордовець-Ткач Марта, Федорова Алла МУЗИКА ЯК ІНСТРУМЕНТ ПОЛІТИЧНОГО ВПЛИВУ ТА ФОРМУВАННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ В УКРАЇНСЬКОМУ СУСПІЛЬСТВІ.....	100
Абрасьова Дар'я КОЗАЦЬКІ ДУМИ ТА ПІСНІ ЯК ВІДОБРАЖЕННЯ ПСИХОЛОГІЇ ВОЇНА.....	105
Карогодіна Єлизавета ЗОЛОТО ПОЛУБОТКА: МІЖ ЛЕГЕНДОЮ ТА РЕАЛЬНІСТЮ.....	108
Ярмак Софія ПОЛІТИЧНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ГЕТЬМАНА ЯК ГАРАНТІЯ СТАБІЛЬНОСТІ КОЗАЦЬКОЇ ДЕРЖАВИ.....	111

АБРАСЬОВА ДАР'Я

здобувачка першого (бакалаврського) рівня вищої освіти, спеціальність
035 «Філологія», факультет «Іноземних мов, медіа та психології»

Науковий керівник: **МЕЛЬНИК ЮЛІЯ**, кандидатка політичних наук,
доцентка кафедри мистецтвознавства та загальногуманітарних дисциплін
Міжнародний університет, м. Одеса, Україна

КОЗАЦЬКІ ДУМИ ТА ПІСНІ ЯК ВІДОБРАЖЕННЯ ПСИХОЛОГІЇ ВОЇНА

Пісня! Яке величезне значення вона має в житті українця! У ній – минуле, сучасне й майбутнє народу, його моральні й етичні уявлення, світогляд і душа. Це найдорожчий скарб, справжня душа й крила нації. Саме в пісні зберігається історія, характер і духовна велич українців. Українська народна пісня – це літопис нашої землі, символ незламності й безсмертя духу. Думи й пісні, що дійшли з глибини віків, передають «звитяги наші, муки та руїни». У них оживають давні перекази, княжа доба та героїчна епоха козацтва. Хоч історичних свідчень про Запорозьку Січ і козацькі походи небагато, справжня історія оживає у щирому голосі народної пісні.

У думах і піснях звеличується героїзм козаків, їхня мужність, відвага, лицарська честь і боротьба за волю. Але поряд із цим відчутні й інші мотиви – смуток, туга за батьківщиною, глибока дружба побратимів, вірність і прагнення до свободи. Саме через ці почуття розкривається духовна велич нашого народу. Перше та найголовніше, що можна простежити у будь-якій козацькій думі чи пісні це патріотизм і відданість рідній землі. Воїн готовий пожертвувати особистим щастям, аби відстояти свободу рідного краю [6]. Гарним прикладом щирого патріотизму є козацька пісня XVII століття «Розлилися круті бережечки», більш відома нам зараз за строками останнього куплета: «Ой у лузі червона калина нахилилася. Чогось наша славна Україна зажурилася...». Розлилися круті бережечки: «...Гей, у лузі червона калина, Гей, гей, похилилася; Чогось наша славна Україна, Гей, гей, засмутилася. А ми ж тую червону калину, Гей, гей, та піднімемо; А ми ж свою славну Україну, Гей, гей, та розвеселимо!» [2].

Мужність й героїзм, ті якості, без яких козаки не могли йти в бій. Гарним прикладом мужності є дума «Самійло Кішка», де оспівується відвага невільників, які після довгих років у полоні підняли повстання й здобули волю. Самійло Кішка:

«...То Кішка Самійло да угадав:

Ляха Бутурлака до ліжка вмісто дитяти спати клав,

Сам вісімдесят чотири ключі з-під голів виймав,

На п'яти чоловік по ключу давав,

То козаки добре зачували,

Самі з себе кайдани скидали,
У Чорнеє море кидали,
Ні одного турчина не збудили.
Тоді Кішка Самійло до козаків промовляє
«Ви, козаки-молодці,
Добре, братіє, майте,
Од города Козлова забігайте,
Турків-яничар упень рубайте,
Которих живцем у Чорнеє море бросайте!» [3].

У цій думі прослідковується приклад психологічної сили, адже попри довгі страждання козаки не втратив віри, зберігли любов до Батьківщини і змогли піднятися на повстання проти гнобителів. Думи й пісні відображають не лише героїзм, а й біль, страждання, усвідомлення високої ціни боротьби. У «Плачі невольників» звучить розпач від безсилля й туга за рідною землею. Тут відбито трагічне світосприйняття воїна, який часто опинявся у полоні.

Плач невольників:

«... То ті слуги Турки-яничари добре дбали,
Із ряду до ряду захожали,
По три пучки тернини і червоної таволги у руки набирали
По тричі в однім місці бідного невольника затинали,
Тіло біле козацьке-молодецьке коло жовтої кости обривали,
Кров християнську неповинно проливали» [4].

Однією з найважливіших рис козацького війська було побратимство – глибока дружба, взаємна підтримка та відданість один одному. Воїн міг вижити і перемогти лише тоді, коли був частиною єдиного братерського кола. Саме тому в думках і піснях так високо оспівується вірність товаришам та суворо засуджується зрада. У думі про Самійла Кішку підкреслюється, що козацьке військо змогло піднятися проти турків і здобути волю завдяки єдності та згуртованості. Навіть у неволі козаки не втратили відчуття побратимства, бо розуміли: лише разом можна вибороти свободу.

Самійло Кішка:

«Кішку Самійла по волі поздоровляли:
«Здоров, – кажуть, – здоров. Кішко Самійле,
Гетьмане запорозький!
Не загинув esi у неволі,
Не загинеш і з нами, козаками, по волі!» [3].

Народні пісні також відтворюють цей ідеал. Часто згадується, що козаки «ділили і сіль, і хліб, і шаблю», що символізувало довіру й рівність між воїнами. Такі образи наголошують: військо трималося не лише на шаблях і гарматах, а й на братерських узах, що робили його непереможним. Однією з найхарактерніших рис цих творів є глибока релігійність і духовність, що переплітається з героїкою, патріотизмом і філософським осмисленням життя

та смерті. Козаки завжди покладалися на Божу волю, віра була для них джерелом сили.

Самійло Кішка:

«... То скоро Кішка Самійло тее зачував,

Словами промовляв:

«Ой, Ляше Бутурлаче,

Сотнику переяславський,

Недовірку християнський!

Бодай же ти того не діждав,

Щоб я віру християнську під нозі топтав!

Хоч буду до смерті біду да неволю приймати,

А буду в землі козацькій голову християнську
покладати!

Ваша віра погана,

Земля проклята!» [3].

У багатьох козацьких піснях показано, що перед походом воїни зверталися до Бога та Пресвятої Богородиці з молитвою, просячи захисту й благословення. Цей звичай свідчить про глибоке духовне зосередження козака. Молитва перед боєм була не лише проявом віри, а й способом морально підготуватися до боротьби, зміцнити дух, подолати страх і відчуття самотності серед небезпек. Навіть найсміливіший воїн залишався людиною, яка тужила за батьками й коханою. Приклад цього можна знайти у думі про «Марусю Богославку», де козаки, які перебувають у турецькій неволі, скаржаться на те, що довгі роки не бачили рідних і втратили надію повернутися.

Маруся Богославка:

«Що тоді бідні невольники зачували,

Дівку-бранку,

Марусю, попівну Богуславку,

По річах познавали,

Словами промовляли:

Гей, дівко-бранко,

Марусю, попівно Богуславко!

Почім ми можем знати,

Що в нашій землі християнській за день тепера?

Що тридцять літ у неволі пробуваєм,

Божого світу, сонця праведного у вічі собі не видаєм,

То ми не можемо знати,

Що в нашій землі християнській за день тепера» [5].

Отже, козацькі думи й пісні є справжнім дзеркалом душі та психології воїна. У них народ зобразив не лише історичні події та героїчні подвиги, а й внутрішній світ козака, його переживання, мрії та духовні орієнтири. Перед

нами постає образ патріота, для якого свобода і незалежність рідного краю – найвища цінність. Це мужній і відважний захисник, здатний покласти власне життя заради Батьківщини, але водночас людина з нелегкою, часто трагічною долею, яку не зламали поневіряння чи неволя [6]. Думи й пісні показують козака як вірного побратима, що ніколи не зрадить товариша, і відданого сина свого народу, який розділяє з ним усі радощі та біди. Водночас він — глибоко віруюча людина, котра покладається на Божу волю та знаходить у молитві джерело сили. Не менш важливою є і чутлива, людяна сторона його характеру: козак тужить за батьками, дружиною чи коханою, дорожить благословенням матері, не забуває рідної домівки.

ЛІТЕРАТУРА

1. Дума про Марусю Богуславку [Електронний ресурс]. URL: <https://www.ukrlib.com.ua/narod/printout.php?id=14&bookid=1>
2. Дума про Самійла Кішку [Електронний ресурс]. URL: <https://www.ukrlib.com.ua/narod/printout.php?id=14&bookid=2>
3. Козак Голота [Електронний ресурс]. URL: <https://folklore.com.ua/pisni/epichni-pisni/dumy/kozak-holota/>
4. Плач невольників [Електронний ресурс]. URL: <https://www.ukrlib.com.ua/books/printit.php?tid=27843>
5. Розлилися круті бережечки [Електронний ресурс]. URL: <https://www.ukrlib.com.ua/narod/printout.php?id=3&bookid=7>
6. Козацькі пісні // Українська музична енциклопедія. гол. редкол. Г. Скрипник. Київ : Видавництво Інституту мистецтвознавства, фольклористики та етнології НАН України, 2008.

КАРОГОДІНА ЄЛИЗАВЕТА

здобувачка першого (бакалаврського) рівня вищої освіти, спеціальність
F2 «Інженерія програмного забезпечення»

Науковий керівник: **ФЕДОРОВА АЛЛА**, кандидатка історичних наук,
доцентка кафедри філософії, історії та політології

Національний університет «Одеська політехніка», м. Одеса, Україна

ЗОЛОТО ПОЛУБОТКА: МІЖ ЛЕГЕНДОЮ ТА РЕАЛЬНІСТЮ

Павло Леонтійович Полуботок (близько 1660-1724) – видатний діяч Лівобережної Гетьманщини, полковник Чернігівського полку, який у 1722-1724 рр. виконував обов'язки наказного гетьмана. Його політична діяльність спрямовувалася на обмеження втручання російської адміністрації у внутрішні справи України, що викликало невдоволення Петра І. У 1723 р. Полуботка було заарештовано й ув'язнено в Петропавлівській фортеці, де він помер 29 грудня

Наукове видання

Південноукраїнські наукові студії: збірник матеріалів VIII Всеукраїнської конференції здобувачів вищої освіти і молодих учених (Одеса, 17–19 листопада 2025 р.) / ДЗ «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського», кафедра філософських і соціологічних студій та соціокультурних практик; Південно-Українське відділення Соціологічної асоціації України, Нац. ун-т «Одеська політехніка», Нац. ун-т «Чернігівська політехніка», НТУ «Дніпровська політехніка», Міжнародний університет; відп. ред. та укладач: Петінова О. Б. Одеса: ПНПУ імені К. Д. Ушинського, 2025. 336 с.